

СВЕТЛО И ЧОВЕК

Аутор:
Бедиуззаман Саид Нурси

Наслов оригинала:
23. söz (sırça)

Издавач:
ИК РЕЈХАН

Превод:
Абдулах Смајић

Лектор:
Биљана Цукавац

Контакт:
milos.saveljic0@gmail.com
www.rejhan.net

Copyright © by IK REJHAN
All rights reserved

ISBN 9958-725-74-6
COBISS.BH-ID 14416902

Из дела Рисале-и Нур

СВЕТЛО И ЧОВЕК

Бедиуззаман
САИД НУРСИ

Београд - 2023

Сваки нови дан је капија
која се отвара у нови свет,
и за тебе и за друге.

Из дела Рисале-и Нур

РЕЧ ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

Састоји се од две теме

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ

سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

“У име Аллаха, Милостивог, Самилосног!”

“Ми смо човека створили у складу најлепшем, затим га у најнаказнији лик враћамо; само не оне који буду веровали и добра дела чинили, њих чека награда непрекидна.” (95: 4–6)

ПРВА ТЕМА

Веровање у Бога садржи на хиљаде лепота, а ми ћемо овде изнети само пет.

ПРВА ТАЧКА

Човек се светлом имана, тј. веровања у Бога, уздиже до највиших висина и тиме стиче вредност која га чини достојним Раја, док се мраком неверништва срозава до најнижих низина и уназађује у позицију која га води у Пакао. Јер, веровање у Бога човека повезује с његовим Узвишеним Творцем. Веровање у Бога дакле јесте веза припадништва. Веровањем човек стиче врхунску вредност на основу Божанског стваралаштва и украса Господаревих имена, а који се веровањем одражавају на њему. Неверништво раскида тај однос и ту припадност, те се, самим тим, застире Господарево стваралаштво, а и вредност му се своди искључиво на материјални део. Што се материјалног дела тиче, његова вредност је незнатна. У ствари, готово да је и нема зато што нестаје и ишчезава, а и живот му је попут краткотрајног животињског бивања.

Овај смисао ћемо појаснити једним примером:

У оквиру људског умећа, вредности материјала и вредности рукотворине јесу различите. Понекад налазимо то да је вредност истоветна, понекад материјал буде вреднији од саме рукотворине, а догоди се и то да обично, безвредно гвожђе има непроцењиву уметничку вредност. Постоје случајеви да ретко, изузетно уметничко дело поседује милионску вредност, иако је начињено од просте, јефтине сировине. Ако би такав несвакидашњи експонат био понуђен трговцима уметнинама, као дело чувеног, врсног и истакнутог аутора, стекао би милионску вредност. Уколико, међутим, исти тај изложак буде понуђен обичном ковачу у некој ковачници, он би за њега понудио искључиво цену обичног метала.

Тако је и с човеком; он је натприродна рукотворина Узвишеног Хакка¹, као и најузвишеније, те најпрефињеније чудотворство Његове моћи. Он је, слављен нека је, човека створио као манифестацију свих Својих Лепих Имена и на њему је изложио своје украсе, те га је начинио излошком и минијатурним моделом читавог Свемира.

Уколико пак светло веровања уђе у човека, та светлост истакне све човекове украсе и њихова

¹ Хакк – Истинити. Онај Који је Апсолутна Истина. Онај Који уистину постоји. Онај Који се не може негирати. Онај Чије се постојање мора тврдити и признавати.

значења. Тај верник их ишчитава с промишљањем и путем те везе ставља их на увид другима. Тако се Божије умеће смисловима попут: „Ја сам дело и створење Узвишеног Творца, на мени се манифестује Његова милост и племенитост“, одражава и на човеку.

Из тога следи да веровање (што је појам за исказ припадништва Узвишеном Творцу) испољава сва обележја тих умећа која почивају у човеку, те се вредност човека одређује по мери уочљивости тог умећа Божијег господарења, као и по интензитету одсјаја с тог огледала Божије свеопстојности у њему. Човек, који је иначе безвредан, на тај начин успиње се на ниво изнад свих створења, на којем дораста до Божијег обраћања, те стиче почаст госта код свог Господара, бивајући достојан Раја.

Уколико се, међутим, неверништво (а оно је појам за раскид везе припадништва Аллаху) увуче у човека, тад сви смислови орнаментике сврсисходних Лепих Божјих Имена ишчежавају у тмини, те постане немогуће њихово посматрање и ишчитавање. Јер, уколико се заборави Створитељ, духовни аспекти у човеку, а који су усмерени према Узвишеном Творцу, постају невидљиви, те се тиме изопачују. На тај начин буде замeтена главнина обележја мудрог и драгоценог умећа, као и већина духовних узвишених орнамената. А и оно што се одржи, од оком видљивих обележја, биће приписано испразним узроцима, природи или случајности, те

ће се дефинитивно срозати и нестати. Тако се свако то умеће, које представља по један светлуцави дијамант, претвори у потамнело стакло. Човекова важност тада буде сведена искључиво на животињско биће. Као што смо већ рекли, крајњи домет материје и њезина вредност јесте проживети кратки живот попут најнемоћније, најовисније и најнесрећније животиње. На крају, она иструне и нестане. Ето, тако неверништво разара суштину људског бића и претвара га из драгоценог драгуља у безвредни комад угља.

ДРУГА ТАЧКА

Као што је иман, тј. веровање у Бога светлост која просветљава човека и јасним истиче сва писма Божије свеопстојности која се на њему очитују те их излаже на увид, једнако тако веровање просветљава и Свемир, избављајући из непрозирне таме протекла и надлазећа времена.

Овај смисао ћемо појаснити поређењем, ослањајући се на једну од тајни часног ајета.²

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ

“Аллах је старатељ оних који верују, њих изводи из тмина на светло.” (2: 257)

У једном замишљеном догађају видео сам следеће:

² Ајет – реченица из Кур’ана.

Две високе планинске литице, једна наспрам друге. На њихове врхове разапет је огроман, језив viseћи мост. Испод моста тече страшна, дубока река. Ја сам на том мосту, док су цео свет, са свих страна, прекрили мрак и густа тмина. Осврнух се надесно и, у бескрајној непрозирности помрчине, видех огромну гробницу, а заправо ја сам такво нешто замишљао. Погледах са своје леве стране, те као да видех надолазак таласа туробне таме у којима се комешају застрашујуће несреће и страховите катастрофе и као да се спрема општи пролом. Погледах испод моста, те као да ми се у очима указа бездана провалија. При руци сам имао само ручну светиљку слабе светлости наспрам свег тог заглушујућег мрклог мрака. Употребих је, те ми се, при њезиној слабој светлости, указа грозно стање. На крајевима и око моста угледах изгладнеле аждаје, лавове, звери и утваре. Рекох: „Камо среће да нисам имао ни ову светиљку и да нисам видео све те страхоте.“ Где год да усмерим светлост светиљке, угледам те исте застрашујуће опасности. „Тешко мени“, повиках. „Ова светиљка доноси ми само несрећу и белаје.“ Наљутих се на њу, треснух је о под, те је сломих. Притом, као да сам разбијањем светиљке дотакао прекидач неке електричне расвете. Светла целог Свемира упалише се, те се помрчина растера, разиђе и потпуно уклони. Свако место и сваки угао испуни се том светлошћу, која тад јасно и уочљиво показа стварну суштину свега. Видех да је онај ужасни viseћи мост у ствари пут

који пролази кроз прелепу пространу равницу. Огромна и језива гробница коју сам видео с десне стране бејаше место окупљања у дивним зеленим баштама због зикра³ и техлила⁴, потом због почасног саветовања и величанствене службе, те због узвишеног робовања под вођством просветљених особа. А оне језовите клисуре, стравичне несреће и тмурна догађања која сам видео с леве стране, биле су, у ствари, планине обрасле зеленим дрвећем, привлачне оку посматрача, док сам иза њих, у својој имагинацији, видео велико гостилиште и дивно одмаралиште. Што се оних аветињских створења и грабљивих звери тиче, а за које ми се, такође, причинило да сам их видео, биле су то, у ствари, само питоме домаће животиње, попут камила, волова, оваца и коза. Тад рекох: „Елхамду лиллахи ала нури’л-иман“ (Аллаху нека је хвала на светлости веровања), те проучих часни ајет.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

“Аллах је старатељ оних који верују, њих изводи из тмина на светло.” У том часу тргнуо сам се из овог доживљаја.

Споменуте две планине представљају почетак живота, али и његов завршетак, односно овоземаљски свет и посмртни међусвет – берзах.

³ Зикр – слављење Бога.

⁴ Техлил – сведочење да нема другог бога осим Аллаха.

Онај мост јесте животни пут. Десна страна означава време прошлости, а лева време будућности. Цепна светиљка јесте људски его који воли само себе и који се узда те поноси својим знањем, а не следи небеску Објаву. Крволочне звери, у ствари, јесу превирања и светска догађања, као и феноменална створења у њему.

Човек који се поуздава у свој его, који упада у дубине таме немарности и изложен је искушењу убитачног понирања у заблуду, сличног је стања мом првобитном стању у наведеном имагинарном доживљају. Под оскудним светлом слабе светиљке, која у ствари представља крњаво, искривљено и заблудело знање, он време из прошлости поима као огромну гробницу у помрчини ништавности, а време будућности дочарава као олујну дивљину препуштену слепој случајности. Исто тако, и сва догађања и створења – од којих је свако наине потчињени службеник Милостивог и Мудрог Господара – она му дочарава као крволочне звери и монструме. Управо је на таквог човека примењив часни ајет:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُوهُمْ

مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ

“А онима који не верују, старатељи су сотоне; њих одводе са светла у тмине.” (2: 257)

Уколико, међутим, човеку у помоћ прискочи Божанска упута и веровање пронађе пут до његовог срца, па се сломи његов фираунски нефс⁵, те он послуша Аллахову Књигу, онда је његово стање слично мом другом стању у том имагинарном доживљају. Тад се свемир одједном прелије бојом дана и испуни Божанском светлошћу. Цели свет заучи ајет:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

“Аллах је светло небеса и Земље.” (31: 35) Минула времена тада нису нека огромна гробница, већ је – као што то сведочи визија срца – свако столеће, у ствари, крцато скупинама чистих душа, а које извршавају своје дужности робовања Аллаху под вођством изасланог веровесника или одабраних, те које се, по завршетку животне дужности, изговарајући „Аллаху екбер – Аллах је највећи“, уздигну до високих положаја и прелазе на страну будућности.

Осврнувши се улево, човеку се – кроз призму светлости веровања – издалека укаже чињеница да иза преврата у гробу и на другом свету, огромних попут планина, постоје палате рајског благостања, у којима се простиру гостилишта Милостивог. Тада човек с извесношћу схвата то да је свако од космичких догађања – попут циклона, земљотреса, епидемија и слично – један покорни, послушни,

⁵ Фираунски нефс – узохољена душа која не признаје Бога.

потчињени службеник. Пролећне олује, киша и сличне појаве, а које изгледају грубе и страшне, у суштини и по смислу нису ништа друго до средишта много префињених мудрости. Човек тако чак и смрт види као увод у вечни живот, а гроб као врата трајног благостања. Применивши чињенице према овој предаји, можеш извести закључак и о осталим аспектима.

ТРЕЋА ТАЧКА

Иман, тј. веровање у Бога је и светло и моћ. Заиста, човек који постигне истинско веровање у Бога у могућности је супротставити се целом свемиру те се, према снази свог веровања, отарасити тескобе догађања. Говори: Ослањам се на Аллаха, и уз потпуну сигурност плови на лађи живота, насупрот окрутним валовима догађања. Своје тешко бреме он предаје у руке моћи Апсолутно Моћног и с лакоћом и опуштено преваљује овосветски пут, све док не стигне у берзах⁶ у којем се одмори. Одатле може узлетети према Рају, како би ушао у вечно благостање. Уколико, међутим, човек напусти поуздавање у Аллаха, не само да постаје неспособан за полетање и узлет до Раја, већ га тај терет овог света повлачи до најнижих низина.

Према томе, веровање нужно претпоставља Једноћу Бога, а веровање у Једноћу доводи до преданости. Преданост доводи до остварења

⁶ Берзах – загробни живот.

поуздавања у Аллаху, а поуздавање у Аллаху изискује срећу на оба света.

Немој, међутим, погрешно схватити. Поуздавање у Аллаху не значи потпуно одбацавање узрока. Треба знати то да су узроци само застори Божије Моћи, те их је потребно пратити и испуњавати, као и схватити то да је поступање по њима или пак њихово ангажовање само једна врста практичне молитве – дове. Тражити происхођење последица и очекивати резултате може се само од Хакка, слављен нека је Он и узвишен, као што се захвалност и похвала не могу упућивати ником другом, само Њему, Једином.

Пример човека који се поуздава у Аллаху у односу на оног који се не поуздава јесте попут поређења између двојице људи с тешким пртљагом натовареним на њихова темена и плећа, који купе карту и укрцају се на велики брод. Један од њих, чим уђе у брод, спусти свој терет с плећа, седне на њега и посматра. Други, због своје приглупости и самоуверености, не хтеде спустити свој терет.

Каже му се: „Спусти то тешко бреме и одмори се.“

А он одговори: „Не, нећу то учинити, може се изгубити. Снажан сам ја, чуваћу своје власништво на својим леђима и глави.“

Поново му би речено: „Овај сигурни краљевски брод који и нас и вас превози моћнији је и снажнији. Нама и нашем пртљагу пружа заштиту која је боља од нас самих. Могуће је и да ти се заврти у глави, па

се и ти и твоје ствари можете срушити у море. Уз то, мало-помало, па ћеш изнемоћи. Твоја мршава леђа и непромишљена глава неће моћи издржати терет који непрестано постаје тежи. Ако те капетан види у том стању, или ће помислити да си изгубио разум, те ће те склонити и избацити напоље, или ће пак наредити да те ухапсе, уз образложење: 'Овај је издајник, он исказује подозрење према нашем броду и исмејава нас.' Поред тога, бићеш изложен подсмеху људи. Јер, охолошћу која, заправо, одаје слабост те уображеношћу која скрива немоћ, као и твојом извештаченошћу која садржи претварање и понижење – а све то примећују људи с визијом – од себе си начинио лакрдијаша и предмет исмејавања. Сви ти се смеју.“ Након што је саслушао ове речи, јадник се дозвола памети. Спусти свој пртљак на палубу брода, седе на њега и рече:

„Ох! Нека је Аллах задовољан тобом. Избавио сам се мучења, понижења, притвора и исмејавања.“

Човече, ти који се не поуздајеш у Аллаха! И ти се као овај човек дозови памети и поврати разум, ослони се на Аллаха, како би се ослободио зависности и просјачења од свих бића, потом како би се избавио стрепње и дрхтања пред збивањима, те како би своју душу спасао од претварања, од излагања подсмеху и од вечног проклетства, као и од окова овосветских тескоба.

ЧЕТВРТА ТАЧКА

Иман, тј. веровање у Бога, човека чини човеком, чини га чак султаном. Стога, његова основна дужност јесте веровање у Узвишеног Аллаха и упућивање молитве, тј. дове Њему, док неверништво човека чини грабљивом животињом, и то крајње немоћном.

Овде ћемо, између више хиљада јасних доказа, навести само један доказ, те непобитну потврду у вези с овом темом. Реч је о засебности и различитости доласка на овај свет између животиња и човека.

Тачно, разликовање при доласку на овај свет између животиња и човека указује на то да се усавршавање истинске људске нарави постиже једино веровањем. Животиња наине дође на овај свет као да се већ усавршила у неком другом свету, те на овај свет буде послана комплетирана прикладно својој спреми. У року од два сата или два дана или два месеца, животиња се научи свим условима живота, односима с осталим бићима и животним правилима, те потпуно развије своје способности. Врабац или пчела, примера ради, моћ преживљавања и практично искуство стичу кроз Божије надахнуће и кроз Његову упуту, те у року од двадесет дана стекну онолико знања колико човек не може да научи ни за двадесет година.

Из овог следи да основна функција животиње није усавршавање и напредовање учењем и изучавањем,

нити уздизање стицањем знања и спознаје, као ни упућивање молитве, те тражење помоћи испољавањем немоћи. Њезина основна функција јесте рад према способности, односно практично робовање.

Човеку је, међутим, при његовом доласку на овај свет, потребно да учи све, будући да је тотални непознавалац правила преживљавања, те да чак услове за живот не може усвојити и у целости научити ни за двадесет година. Човек чак зависи од стицања знања и искуства до краја живота. Уз то, човек на овај свет буде послат крајње слаб и немоћан. За годину-две живота једва се може усправити на ноге. Разликовати корисно од штетног човек не може готово ни за петнаест година. Самим тим, човек не може остварити корист за живот и своје интересе, нити може одбити штету од себе без сарадње и укључивања у друштвени живот људске заједнице.

Јасно се дакле уочава да је човекова природна функција усавршавање кроз учење, упућивање молитве – дове и робовање. Другим речима, човек треба да схвати и да зна: „Чијом милошћу му се указује овако мудра брига?! Чијом се племенитошћу и дарежљивошћу одгаја с толиком нежношћу и милошћу? Какав је Онај Чија префињеност и благодост осигуравају њему, човјеку, да се прехрањује на тако издашан начин?!“ И очекивати и тражити помоћ, језиком сиромаштва и немоћи, од Оног Који

испуњава потребе, да му Он испуни захтеве и потребе до којих човечија рука не може досегнути ни хиљадити део. Заправо, узлетети и успети се на крилима немоћи и сиромаштва до узвишеног положаја робовања Аллаху.

Човек је наиме на овај свет доведен како би се усавршавао кроз спознају и молитву. У погледу суштине и способности, све је окренуто према знању и повезано са спознајом. Отуд, спознаја Узвишеног Аллаха представља темељ свих истинских наука, као и њихов извор, те светло и дух, као што је и камен темељац тог темеља веровање у Аллаха, ц. ш.

Будући да је човек бескрајно немоћан, те изложен несагледивим врстама недаћа, тешкоћа и непријатељских насртаја, а уз то поседује и мноштво захтева, те бројне потребе, па иако се налази у силној немаштини, а која је бескрајна, његова ће прирођена и основна функција, након веровања, бити упућивање молитве. А молитва – дова јесте основа и темељ робовања Узвишеном Богу.

На начин на који немоћно дете, како би постигло оно што му се прохте, односно како би постигло нешто што жели, а до чега његова рука не може допрети, или плаче или заиште то, а заправо, језиком своје немоћи, било речју, било делом, моли, па му буде осигурано постизање циља, једнако је тако и човек, међу свим живим бићима, у позицији

немоћног, нејаког и нежног детета. Човек мора, на капији Милостивог и Самилосног, плакати исказујући своју слабост и немоћ, упућивати молитву, те молити својом немаштином и зависношћу, све док се не удовољи његовој потреби, то јест док се не оствари његова жеља, те искаже захвалност на тој помоћи, односно остварењу циља. У противном, уколико би човек самоуверено, попут малоумног детета које панично запомаже због сићушног комарца изјавио: „Ја својом снагом контролишем, те својим идејама и по свом плану потчињавам себи све ово што је немогуће контролисати и савладати“, мада овакво што хиљаду пута надмашује његове моћи и способности, ово не би било ништа друго доли незахвалност на благодатима од Узвишеног Аллаха, као и велика непослушност која противречи људској нарави, те која, такође, заслужује страшну казну.

ПЕТА ТАЧКА

Као што иман, тј. веровање у Аллаха поставља нужност упућивања молитве, те је претпоставља као неоспорно средство и посредника између верника и његовог Господара, те као што људска нарав жељно и горљиво вапи за њом, једнако тако и Аллах, ц. ш., објављује:

قُلْ مَا يَعْبُدُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

“Реци: Не би на вас обраћао пажњу Господар мој да није ваше молитве.”(25: 77) И Својим речима наређује:

أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

“Обратите Ми се молбом, па ћу вам се одазвати.”
(40: 60)

Уколико кажеш: „Ми често упућујемо молитву, али нам не буде примљена, иако је ајет општи и каже да се свакој молитви одговори“, а одговор је: Одазвати се молитви једно је, а примити молитву нешто је сасвим друго. Свакој молитви одазива се. Међутим, примање молитве и испуњење оног што се изричито тражи зависи од Аллахове мудрости.

На пример, болесно дете запомаже и каже доктору:

„Докторе, прегледајте ме.“

Доктор каже: „Свакако, дете моје. Шта треба?“

Затим дете каже:

„Дајте ми тај и тај лек.“

У том случају, доктор ће му или дати тај лек, или ће му пак дати лек који је за њега кориснији и благотворнији, или ће му дефинитивно забранити било какав лек, јер ће погоршати његову болест.

Узвишени Хакк, Који је Апсолутно Мудри, свугде је присутан и све види, па се Он одазива молитви Свог роба. Он уклања његову суморну забринутост и страшну отуђеност, те их, својом присутношћу и одазивањем, надомешћује надом, пријазношћу и

смиреношћу. Међутим, упорни захтев Својег роба Он ће, слављен нека је, или испунити, те се тако изравно одазвати молитви, или ће му омогућити нешто боље од тога или ће пак одбацити молитву, примерено томе шта условљава Мудрост Његовог господарења, односно независно од неоснованих прохтева, или неваљалих очекивања тог роба.

Уз то, молитва је и један вид ибадета, односно робовања Аллаху, а његови плодови јесу на ахирету, тј. на будућем свету. А што се овосветских циљева тиче, они су само „време“ за ову врсту молитве и робовања Аллаху, а не њихова сврха.

На пример, намаз⁷ и дова због тражења кише истовремено јесу и робовање Богу. Дуго одсуство кише јесте „време“ за тај ибадет, док сврха саме богослужбе и молитве није то да призове падање кише. Уколико би се ово богослужење обавило само с таквом намером, не би било достојно примања, јер није обављено искрено због Узвишеног Бога. Тако је време заласка Сунца знак за обављање акшам-намаза⁸. Помрачење Сунца и Месеца време је за обављање посебних – кусуф⁹ и хусуф¹⁰ – намаза. Другим речима, помрачење ових обележја дана, односно ноћи, представља разлог за обзнану Његове Грандиозности, па Аллах, ц. ш. позива тад Своје робове на одговарајућу врсту робовања. Сврха

⁷ Намаз – један од пет стубова ислама (клањање пред Аллахом).

⁸ Вечерње клањање пред Богом.

⁹ Кусуф – помрачење Сунца.

¹⁰ Хусуф – помрачење Месеца.

тог робовања није дакле у томе да отклони процесе помрачења, чије је трајање, уосталом, познато сваком астроному.

Као и у претходном наводу, одсуство кише јесте време кишног намаза. Учестале несреће и владавина зла, те штетних појава утврђено су време неких посебних молитви. Јер, у тој прилици човек схвата своју немоћ те се, понизношћу, молитвом и обраћањем склања на капију Апсолутно Моћног. Уколико Аллах, ђ. ш. не би отклонио те недаће, потешкоће и зла и након упорних молитви, не треба рећи: „Молитва нам није примљена“, већ је исправно рећи: „Време за обављање молитве још није истекло.“ А уколико Он Својом добротој и племенитошћу уклони те недаће, значи да је време молитве приведено крају, односно да је истекло.

Молитва дакле јесте једна од тајни робовања Аллаху. То робовање мора бити чисто у име Аллага, и то тако што се човек молитвом склони под окриље свога Господара, испољавајући своју немоћ без уплитања у процесе Његовог господарења. Ствар и поступак у потпуности препушта једино Њему, ослонивши се на Његову мудрост, без приговарања и подозрења према Његовој милости.

Тачно! Уистину, недвосмисленим ајетима потврђено је то да су сва бића у стању величања Аллага, свако по својем засебном спомињању Аллага у својем личном робовању, на својој посебној

сеџди¹¹, на начин да се из читавог Свемира разводњавају путеви молитве до Аллахове капије.

Тако нешто дешава се било језиком способности и потенцијала, на пример, као у случају молитви свих биљака и животиња, будући да свака од њих од Апсолутно Издашног потражује одређено обличје у којем се огледају смислови Његових Лепих Имена, било језиком природне потребе, као што су молитве свих живих бића у прилог стицању својих нужних потреба које су изван домена њихове моћи, и то тако што свако живо биће од Апсолутно Дарежљивог, језиком природне потребе, изискује оно што му је потребно за одржање егзистенције, то јест за своју опскрбу, било пак језиком нужности, као што је молитва сваког бића које поседује душу и које се нађе у тешкој ситуацији, па се, тражећи уточиште, потпуно искрено обраћа свом Невидљивом Старатељу и жели се склонити под Његово окриље, те се окреће свом Милостивом Господару.

Ове три врсте молитви углавном су примљене.

Четврта врста молитве најпознатија је наша молитва, а и она се дели на:

- молитву у виду дела и стања
- молитву срцем и речју.

На пример, практична молитва јесте улагање напора и труда на испуњењу услова. Испуњење узрока и услова није у сврху постизања циља, већ је

¹¹ Сеџда – падање ничице пред Аллахом ц. ш.

то постизање пригодне ситуације која задовољава Аллаха с циљем тражења последице и резултата од Њега, језиком стања. Тако је и орање земље у ствари куцање на врата ризнице Божије милости. Имајући у виду то да је та врста практичне молитве упућена и усмерена на име Апсолутно Дарежљивог и на Његова својства, она је у већини случајева примљена.

Друга категорија јесте молитва језиком и срцем, односно човеково тражење потреба које су изван домета његове моћи. Најбитнији аспект, најлепша сврха и најслађи плод тог обраћања јесте то да онај који упућује молитву увиђа и то да постоји Онај Који чује сваку помисао у његовом срцу, Онај Чијој руци на дохват је свака ствар, Онај Који је моћан изићи у сусрет свим његовим жељама и надама, те Онај Који му се смилује због његове немоћи и помогне му у његовој неимаштини.

Стога човече, ти који си немоћан и сиромашан, не испуштај из руку кључ ризнице свеобухватне милости и средство извора непотрошиве моћи, а то је молитва. Прихвати се ње и уздигни се њоме до највиших људских висина. Попут султана, у свом мољењу обухвати молитву целог Свемира и попут универзалног роба те свеопштег заступника реци:

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ „Само од Тебе помоћ тражимо“, те буди

најскладније створење овог Свемира.

ДРУГА ТЕМА

Ову тему сачињава пет знакова који се односе
на узроке људске среће и несреће

Човек, због чињенице да је створење у најскладнијој форми, те је надарен најсавршенијим и најсвестранијим способностима, у прилици је, на овосветском попришту испита којима је искушаван, да се или срозава или уздиже кроз положаје, нивое, степене и фазе, од најнижих низина, до највиших узвисина, од Земље до Узвишеног Арша, као и од атома до Сунца. На овај свет човек је одаслан као натприродно дело моћи, сврха стварања и чудо стварања пред којим су отворена два пута која воде ка бескрајним понижењима или бескрајним успонима. Овде ћемо, с пет знакова, изложити тајну његовога дивног успона, односно страховитог пада.

ПРВИ ЗНАК

Човек има потребу за већином врста бића у Свемиру, те је повезан с њима. Његове потребе развиле су се на све стране света, а његове жеље и амбиције протегле су се до у бескрај. Па, као што човек жели један цвет, исто тако он тражи и расцветало пространо пролеће, односно на начин на који човек жели живописну башту, једнако тако

жели и вечни Рај. Колико год чезне да види драгог пријатеља, он, такође, жуди за тим да види Величанственог и Лепог. И колико год осећа потребу да отвори врата просторије, како би посетио вољену особу која борави у њој, човек једнако тако жели посетити своје драге пријатеље, од којих се деведесет девет посто преселило у свет Берзаха, а како би се избавио од трајне патње растанка, па је у сталној потреби за заклоном на капији Апсолутно Моћног, Који ће затворити врата овог пространог света, а отворити фасцинантне махшерске капије Ахирета¹², те уклонити овај свет како би, уместо њега, поставио будући свет.

Стога, за човека који је у том положају не постоји нико достојан обожавања само Онај у Чијим су рукама узде свега и у Чијем су поседу ризнице свега, односно Онај Који је присутан на сваком месту, а уједно је изван одредивости места и простора, Онај Који је чист од сваке немоћи, неповредив мањкавостима и Који надилази сваку несавршеност, јер Он је Моћни и Узвишени, Милостиви и Лепи, Мудри и Савршени. Заправо, изићи у сусрет неограниченим људским потребама и прохтевима може само Онај Који поседује безграничну моћ и свеобухватно знање. Управо зато, само је Он достојан обожавања.

Стога човече, уколико робујеш једино и само Њему, ти стичеш положај који је изнад свих

¹² Махшерске капије – место окупљања пред вратима другог света.

створења. Уколико се, међутим, одвратиш од робовања Њему, ти постајеш понижени слуга пред свим немоћним створењима. Уз то, уколико се још ослониш на себе и на своју снагу, те напустиш ослањање на Аллаха и упућивање молитве, па се окренеш охолости, тад постанеш слабији од мрава и пчеле у смислу користи и продуктивности, те слабији и од муве и паука, док си, с друге стране, у смислу штете и деструктивности, тежи од планине и разорнији од куге.

Заиста, човече, у теби су два аспекта.

Први, конструктивни, аспект постојања, добра, позитивности и акције.

Други, деструктивни, аспект ништавности, зла, негирања и одбијања.

Судећи по критеријуму првог аспекта, твој положај нижи је од пчеле и врапца, те мање одржив од муве и паука. Док, судећи према другом аспекту, ти надмашујеш и Земљу и планине и небеса, те на своја плећа можеш упртити и оно пред чиме су они устукнули, па тако стичеш шири домен и већи простор деловања. Кад чиниш добро и изумеваш, ти наине делујеш у домену својих способности, у мери свог залагања и у границама своје моћи, док, с друге стране, кад чиниш штету и разарање, твоје злодело и твоја деструктивност прекорачују границе и шире се на све.

Неверништво, на пример, јесте недело, деструкција и негирање. То једно злодело, међутим,

садржи понижавање целог Свемира, односно омаловажавање свих Божијих Лепих Имена и презирање људскости. Чињеница је да та бића поседују узвишен положај и значајну функцију, јер она су писана дела Господара, огледала Слављеног, потчињени у служби Божијој. Неверништво та бића обара с њиховог функционалног положаја, са степена огледала Слављеног и с нивоа смислености, те их обезвређује до дна испразности и случајности, спушта их на степен безначајности, бескорисности, безвредне и пролазне материје која се брзо поквари и промени под утицајем разорности и убитачности нестанка и растанка. Истовремено, неверништво побија Божија Лепа Имена и њихово манифестовање, а чији су везови, одрази и лепота уочљиви у читавом свемиру, у огледалима свега створеног. Чак и оно што се назива „људском нарави“, која је мудра, складно укомпонована поезија што на префињен начин обзнањује све манифестације Божијих Светих Имена, те је дивно наднаравно и садржајно дело Аллахове Моћи што, попут језгре, садржава све одлике и устројства вечног и трајног стабла, дакле и ту људскост која је задобила положај Божијег намесника на Земљи, примивши на своја плећа највиши еманет – завет којим се уздигла изнад Земље, планина и небеса, и због којег јој је указана предност над анђелима и њу неверништво смиче с овог највишег и најузвишенијег врха, те је обара до дна понижења и нискости, ниже од било којег примитивног,

неодрживог, немоћног, бедног и оскудног створења, па је чак спушта до дна најиспразнијег, најнаказнијег и најшчезнутљивијег облика.

Из тога следи закључак да је зла нагонска душа у стању починити злодела несагледивих размера, зла и деструкције, док јој је потенцијал за чињење добра ограничен и делимичан. Неку зграду може срушити за један дан, док је не може саградити нити за стотину дана. Уколико се, међутим, човек реши свог егоизма, те уколико од Аллаха затражи подстицање доброте и битка, па се удаљи од чињења зла и уништавања, те напусти слеђење прохтева свог нагонског нефса¹³, односно уколико, покајањем и тражењем опроста постане искрени Аллахов роб, он онда постане видљиви призор смисла из часног ајета:

يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

“Аллах ће њихова рђава дела у добра променити.”
(25: 70) Његов несагледиви потенцијал за чињење зла претвориће се у несагледиви потенцијал за чињење добра, те ће постати креација у „складу најлепшем“ и винуће се до највиших висина.

Ти немарни човече, погледај доброту Аллахову и Његову племенитост! Наиме, док праведност нужно подразумева то да би свако злодело требало бити обрачунато хиљаду пута више, а добро дело као једно или ниједно добро дело, Аллах, ц. ш. једно

¹³ Нефс – душа склона чињењу зла.

злодело бележи само као једно злодело, док једно добро дело рачуна десет, седамдесет, седам стотина или седам хиљада пута већом вредношћу од тог дела.

Из ове цртице схвати то да је доспевање у тај страшни Пакао заслужена казна за недело и истинска праведност, док је улазак у Рај истинска Аллахова доброта и дарежљивост, као и чиста милост.

ДРУГИ ЗНАК

У човеку су два лица.

Прво, лице егоизма, које се своди на овосветски живот.

Друго, лице робовања Аллаху, које се пружа у вечни живот.

С првог гледишта, човек је јадно створење, јер је његов капитал релативног хтења не приметан попут длачице; са стеченим способностима преслаб је да нешто постигне; живот је само искрица која се брзо угаси; животни век јесте само кратки период који прође у трен ока; тело његовог бића брзо се истроши. Уз све то, човек је тек нежна, осетљива и слаба јединка међу безброј јединки и безброј врста збијених у свемирским сферама.

С гледишта његовог другог лица, међутим, а посебно из угла немоћи и слабости окренутих према робовању Аллаху, човек поседује непрегледност и

ширину, те огроман значај. Јер, Мудри Творац у човеково духовно биће положио је огромну и бескрајну немоћ, као и голему, те неограничену неимаштину, а како би био непрегледно и свеобухватно огледало неограничених манифестација Моћног Милосника, Чијој моћи и милости нема краја, и Богатог и Племенитог, Чијем богатству и племенитости нема граница.

Тачно, човек наликује семенки. И као што је тој семенки додељен духовни и значајан материјал из Моћи, из Одређења јој је уграђен прецизан, непогрешив и веома битан план, како би се она могла активирати у тлу, ницати, развијати се и изаћи из тог мрачног и скученог света на отворени, широки свет атмосфере, те од свог Створитеља, језиком своје способности и потенцијала, затражити да се развије у стабло, досежући до савршенства које је њој својствено. А уколико би то зрно, због своје искварене ћуди, све своје невидљиве потенцијале и устројства којима је надарено искористило да привуче твари које су му штетне и које му ништа не доприносе, тад би оно брзо прерасло у бескорисну трулеж и распало би се у том тескобном месту. Уколико, међутим, своје невидљиве способности потчини и подреди конститутивној уредби Оног Који је

فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى “Растворитељ зрневља и језгара”

(6: 95) и уколико их лепо употреби, исклијаће из свог тескобног света и израсти у плодно, зрело стабло, а

његова занемарљива стварност и невидљиви дух попримиће велики, универзални облик.

Једнако тако, и у људско биће из Моћи положена су значајна устројства, а из Одређења су уграђени прецизни и вредни програми. Уколико тај човек, на овоземаљском тескобном и ограниченом свету, испод прашине овосветског живота, своја духовна устројства усмери на прохтеве свог нагонског нефса, иструнуће и распасти се једнако као и она иструлела семенка зарад само неке сићушне насладе у току свог кратког живота на једном тескобном месту и у грозничавој и болној ситуацији, а његов несретни дух сносиће последице и духовну одговорност, те ће с овог света отићи пропао и као губитник.

Уколико, међутим, човек језгро својих способности негује и одгаја на начин да га залева водом ислама, изложи светлости веровања и под тлом робовања Аллаху, те уколико слеђењем Кур'анских заповеди сва своја духовна уређења управи у смеру истинских циљева, тад је неизбежно то да човек постане драгоцен семенка која садржи устројства непролазних истина и вечног стабла које ће се разгранати и пружити огранке у загробном свету, и у алеми-мисалу¹⁴, и у будућем свету, и у Рају уродиће благодатима и савршенствима која су без граница, те ће се развити у изузетно средство које поседује бриљантност и лепоту, као и у

¹⁴ Алеми-мисал – Спона између духовног и физичког живота.

благословљени и светли плод овог свемирског стабла.

Тачно, истински успон постиже се усмеравањем срца, тајне, духа, ума, па чак и маште и других чула којима је човек надарен према трајном и непролазном животу, те обављањем сваког од себи својствених робовања Аллаху. У противном, оно што следбеници заблуде сматрају напретком, а то је уживање у овосветском животу до крајњих ситница, наслађивање разноразним ужицима, па и оним најнижим, подређујући своје срце, ум и остале људске рафинираности команди душе што нагони на зло и стављајући их у служење њему, такво што ни у ком случају не може бити успон, већ напротив, то је пад и срозавање.

Увидео сам ову истину кроз замишљени догађај, који ћу појаснити следећим примером:

Улазим у велику метрополу. Примећујем да се у њој налазе големе палате и здања. Видим да се пред појединим палатама одржавају скупови, свечаности и весеља који привлаче поглед, те изазивају пажњу и фасцинацију, као да су позоришта и игралишта. Обратих пажњу и видех власника једне од палата како стоји пред вратима те се забавља и поиграва са псом. Жене су водиле слатке разговоре с непознатим младићима, а одрасле и зреле девојке уређивале су дечије игре. Вратар палате заузео је глумачки став као да је надзорник који руководи том масом. Схватих тад да је унутрашњост те

огромне палате потпуно празна и да су у њој сви прецизни и значајни послови и задаци запостављени и обустављени, а карактер и морал срзоао им се, па пред капијом тако изгледају.

Пошао сам даље, па наиђох на још једну палату. Угледах како пред њеним вратима лежи одани пас. До њега је озбиљан и смирен вратар. Пред палатом није било ничег што би побудило пажњу. Заинтересовало ме је зашто је тамо онакво, а овде овакво стање. Ушао сам у палату и видео да је живо испуњена својим службеницима. Сви су били, свако на свом засебном месту, запослени разноликим пословима, те значајним и осетљивим дужностима. Људи на првом спрату обављају дужности руковођења палатом и планирања послова. На спрату изнад њега, девојке и деца уче и изучавају. На трећем спрату, жене су заузеле пословима везења и других прецизних ручних радова. А на последњем спрату, власник палате, уз консултацију с падишахом, заокупљен је својим специфичним и узвишеним дужностима и пословима осигурања мира и сигурности свог народа, као и свог личног усавршавања и напредовања. Будући да сам био заклоњен од њих, нико ме није спречавао да проходам по палати, те сам сасвим слободно истражио.

Изађох. Видех да се све палате града сврставају у те две категорије.

Упитах. Рекоше: „Прва врста палата, односно палате које су празне изнутра, а китњасте извана, боравишта су оних који су огрезли у неверништву и заблуди, док друга врста палата јесу настамбе достојанствених и истакнутих верника.“ Затим наиђох на палату негде на крају града. На њој угледах натпис с именом „Саид“. Мало се загледах и као да уочих свој лик који ми се указује на њој. У запрепашћењу, испустих повик, те ми се поврати свест и тргнух се из своје фантазије.

Растумачићу овај имагинарни доживљај:

Тај град представља човеков друштвени живот и људску цивилизацију. Свака од тих палата јесте попут једног људског бића, док су њихово особље рафинирана људска својства, попут ока и уха, и попут срца, тајне, духа, памети, те његове склоности, попут нагонске душе, прохтева, те нагона страсти и срџбе. Код сваког човека свака од тих рафинираности има своје дужности робовања и поседује различите насладе и патње. Што се нагонске душе, прохтева, страсти и срџбе тиче, они су попут портира и пса чувара. Стављање тих рафинираности под команду нефса и прохтева као и заборављање њихових темељних функција, без сумње се сматра падом, срозавањем, а не узвисивањем и успоном. О осталим аспектима можеш и сам направити поређења.

ТРЕЋИ ЗНАК

Гледајући из угла свога рада и дела, те с аспекта материјалног залагања, човек је слабашна животиња и немоћно створење. Домен његовог управљања и поседништва, с овог гледишта, узак је и ограничен, тек колико је надхват његове руке. Чак се и у домаће животиње, чије су узде предате у руке том човеку, увукла прилична количина његове слабости, немоћи и лењости, па кад се успореде домаћа стока и говеда с дивљом стоком и говедима, уочава се огромна разлика и големи размак.

Из угла подложности, пријемчивости, молбе и тражења, човек је, међутим, уважен и почасни гост у овосветском гостилишту. Човеку је указано дарежљиво гостопримство од таквог Племенитог Господара, а Који му је отворио ризнице Своје безграничне милости и потчинио му безбројне слуге и дивна створења, а за рекреацију, одмор и користи приредио му је заиста широку и огромну област, чији је радијус једнак домету ока, па и домету његове маште.

Стога, уколико човек, ослањајући се на своју самоувереност и охолост, и поставивши овосветски живот као свој крајњи циљ, у својој трци за животном опскрбом, сав свој труд уложи за стицање неких пролазних ужитака, угушиће се и нестати у уском кругу, а на Дан проживљења против њега сведочиће, те ће уложити оптужбу сва устројства, органи и рафинираности који су му додељени. Али,

уколико човек схвати да је он гост и уколико капитал својег живота уложи унутар сфере коју дозвољава Онај Чији је гост, Племенити и Величанствени, сва његова активност и деловање биће у границама веома издашне и широке области која се протеже до непролазног и вечног живота. Живеће у сигурности, добростању и спокојности, те ће бити у прилици да се успне и уздигне до највиших висина. Уз то, сва уређења, органи и рафинираности које му је Аллах доделио, задовољни њиме, на будућем свету сведочиће њему у прилог.

Тачно, задивљујућа уређења која су култивисана у човеку нису намењена том небитном овосветском животу, већ је човек њима благодарен због толико значајног, трајног и непролазног живота. Јер, уколико упоредимо човека и животињу, увиђамо то да је човек у погледу поседовања устројстава и помагала веома богат, богатији од животиње стотину пута. Али, у погледу уживања у овосветском животу и животињског начина живљења, човек пада у односу на животињу за стотину нивоа ниже. Заправо, у свакој сласти којом се човек наслађује и коју проба постоји хиљаде трагова патње. Све патње из прошлости, стрепње од будућности, па и патње које резултирају престанком ужитка, поквариће његов ужитак и расположење, и у свакој наслади оставиће траг патње. Код животиње, међутим, није тако: она се наслађује без патње и ужива у чистом укусу свега.

Није изложена тортури бола и жалости из прошлости, нити је застрашена стрепњом од будућности. Она живи опуштено и леншкарски у угодности. Захваљује се свом Створитељу.

Следи закључак да ће се човек, који је створен „у складу најлепшем“, уколико своју мисао ограничити искључиво на овосветски живот, спустити, снизити и постати за стотину степени безначајнији од птице каква је, рецимо, врабац, иако је, с гледишта свог капитала и потенцијала, стотину пута узвишенији и комплетнији од свих животиња. Наведену чињеницу раније сам појаснио на другом месту једним примером који ћу овом приликом поново навести:

Један човек је свом службенику дао десет златника и наредио му је да себи скроји одело од најквалитетнијег материјала. Другом службенику дао је хиљаду златника, и уз њих у џеп му је ставио листу неколицине ствари које од њега захтева. Након тога их је послао у набавку. Први је службеник за десет златника купио одлично одело од најбољег и најоригиналнијег материјала. Други службеник, угледајући се на првог, те због глупости и ограничености ума, није ни погледао листу коју је добио, те је власнику трговине исплатио свих хиљаду златника које је имао, затраживши од њега одело. Непоштени и немилосрдни трговац одабрао му је, међутим, одело од најлошијег материјала. Кад се овај баксузни службеник вратио свом господару

и стао пред њега, његов господар га је најгрубље и најжешће укорио, те га је извргнуо болној казни.

Ето, онај ко поседује имало свести одмах ће схватити да оном другом службенику није дато хиљаду златника да би њима себи купио одело, већ да би остварио веома важну трговину.

Исто тако, свако од духовних устројстава и људских рафинираности развијеније је и обухватније стотину пута у односу на својства која су дата животињи. Тако, на пример, где је људско око, које разликује све нијансе лепоте, где је његово чуло укуса, које разликује разнолики избор хране по њиховом специфичном укусу, где је његов ум, који пронице у срж истине до најситнијих детаља, где је његово срце, које жуди и одушевљава се свим врстама савршенства, где су дакле сва та и слична устројства, а где су она проста животињска помагала, која нису развијена више од два-три нивоа и нијансе?! Изузетак су само неке посебне активности којима се одликују извесне животиње с посебним устројствима и у којима оне понекад надмашују човека, али су те активности појединачне.

Тајна због које је човек обдарен тим изобиљем и богатством устројстава јесте следећа:

Будући да човек поседује ум и способност размишљања, његова осетила и чула у већој мери стекла су развој и ширину. С порастом и умножавањем његових потреба, разноврсност

његових осетила дошла је до изражаја. Његова осетила разврстала су се, а његова чула размножила. И будући да поседује свеобухватну природу, човек је постао стециште бројних амбиција и жеља усмерених на свестране циљеве, а имајући у виду мноштво његових урођених функција, његова устројства још више су се развила. С обзиром на то да је створен с природом која је погодна за све видове робовања, човеку је дата способност да садржи сва семена савршености.

Немогуће је, стога, да му богатство и такво обиље устројстава буду додељени тек ради стицања овог безвредног и пролазног овосветског живота. Напротив, основна дужност таквог једног човека јесте то да, схвативши своје дужности које су усмерене према бескрајним циљевима, робовањем обзнани своју слабост, немоћ и неимаштину пред Узвишеним Аллахом, потом да својим прегледним виђењем сагледа изразе славе Аллаху свега што постоји, те да буде сведок тога, да у благодатима и изобиљу увиди помоћ Божије Милости и да искаже захвалност Аллаху на томе, те да на створењима посматра натприродна дела Господарева Моћи, да размишља о њима и дубоко их разматра, те да их сагледа кроз призму стицања поуке и дивљења.

Па, ти који робујеш овом свету и заљубљен си у пролазни овосветски живот, и ти који ниси свестан тајне бића у „складу најлепшем“! Послушај следећи имагинарни доживљај у којем је опредмећена

стварност овосветског живота. Овај илустративни доживљај доживео је Стари Саид, те га је он преобразио у Новог Саида.

Видим, ја сам путник. Путујем, односно послан сам на далеко путовање. Мој газда наменио ми је шездесет златника, од којих ми је сваки дан давао помало. Ја сам, тако трошећи, стигао до једног преноћишта у којем је била играоница са свим забавним играма. У једној ноћи за коцкарским столом, на разноразне игре и забаве, потроших десет златника, расипајући се у настојању да изазовем дивљење и да будем популаран. Освануо сам празних руку, ништа нисам стекао нити сам набавио било шта од оног што ће ми затребати на одредишту. Од тих златника није ми остало ништа осим патњи и греха, рана, ожиљака и туге, односно оно што је остало од тих недозвољених забава и наслада. Одједном, док сам још био у том јадном, очајном и злокобном стању, преда мном указа се човек који рече:

„Изгубио си сав свој капитал и заслужио си да сносиш последице, а на своје одредиште отићи ћеш празних руку и као губитник. Али, уколико имаш памети и имало разума, врата покајања још увек су ти отворена. За сваки случај, сачувај половину од оног што ћеш постепено добијати од преосталих петнаест златника, набави нешто од оног што ће ти требати кад тамо стигнеш.“ Видех да мој нефс тако што не прихвата, па човек рече:

„Онда, уштеди трећину.“ Поново је мој нефс био незадовољан. Човек настави:

„Онда, сачувај бар четвртину.“ Мој нефс, међутим, није био вољан одрећи се дотадашњих навика. Човек заврти главом, окрену се жустро и срдито, те оде својим путем.

Одједном се стање измени. Видех себе у возу који је, брзином као да пада, јурио кроз тунел. Узнемирих се. Излаза, међутим, није било, јер нигде није било могуће побећи. Зачудо, с обе стране воза указивало се лепо и допадљиво цвеће, као и разноврсни укусни плодови. Попут глупавог наивца, испружих руку према њима у покушају да уберем цвеће и дохватим плодове. Цвеће и плодови били су трновити и, при самом додиру, трње се забадало у моје дланове, а приликом одвајања раскрвављивало их је и израђавало, с обзиром на то да се воз и даље кретао. Коштало ме је исувише скупо. Наједном ми неко од особља воза рече:

„Дај ми пет обичних новчића да ти изаберам колико хоћеш оног цвећа и воћа. Уместо пет новчића, рањавањем своје руке изгубићеш сто новчића. Уз то, предвиђена је и казна за тај твој поступак, јер не смеш брати без дозволе.“

Био сам жестоко ојађен том ситуацијом, те брижно погледах напред кроз прозор у покушају да установим назире ли се крај тунела. Видех да, уместо излаза, на крају тунела постоје бројне рупе и отвори, те да путници из воза бивају бацани у њих.

Видех и рупу наспрам себе на чија је оба краја био постављен по један камен, надгробни споменик. Упрх у њега поглед с пажњом и помношћу и видех да на њему великим словима стоји исписано име „Саид“. Престрашен и узнемирен, повиках: „Тешко мени!“ Одједном зачух глас оног човека који ме је саветовао на вратима играонице, а како ми говори:

„Јеси ли се дозвоао памети?“

Рекох:

„Јесам, али прекасно, јер у мени више није остало снаге. Немам избора.“

Он рече:

„Покај се, ослони се на Аллаха.“

Ја рекох:

„Јесам.“

Освестих се: Стари Саид био је нестао, а себе сам угледао као Новог Саида.

Од Аллаха се надамо да ће нам овај имагинарни догађај донети добро. Растумачићу један његов део, а остатак препуштам теби.

Путовање симболизује пут који полази од света душа, затим пролази кроз свет мајчине утробе, затим младост, старост, гроб, загробни живот до проживљења и Сират-ћуприје¹⁵ и иде до у бесконачност.

Златници, у износу шездесет кованица, јесу животни век од шездесет година. Кад сам доживео

¹⁵ Сират-ћуприја – мост постављен изнад Пакла.

то фантастично искуство, имао сам око четрдесет пет година. Нисам имао никакву гаранцију да ћу поживети до шездесет година. Један искрени ученик Кур'ана упутио ме је, међутим, у то да половину од својих преосталих година живота, дакле од преосталих петнаест година, утрошим на путу стицања заслуга за будући свет.

Споменути хотел, у мом случају, био је град Истанбул.

Воз јесте временски ток, а свака година је попут једног вагона. Тунел је овосветски живот. Трновито цвеће и плодови недозвољени су ужици и стања, па у тренутку поседовања, због патње проистекле из помисли на њихов престанак, срце крвари, а при самом растанку од њих, срце се цепа и распарчава, представљајући за човека саму казну.

Службеник у возу рекао је: „Дај ми пет ситних новчића, а ја ћу теби дати од овог колико желиш!“ Смисао тога јесте да су ужици и сласти које човек стекне на дозвољен начин, односно халал-залагањем, у оквиру шеријатских¹⁶ дозвола, довољни за постизање среће, угодности и рахатлука те они, стога, не остављају простора за упадање у недозвољено, односно у харам. Остале смислове можеш растумачити сам.

¹⁶ Шеријат – исламски закон.

ЧЕТВРТИ ЗНАК

Човек је у овом свемиру сличан нејаком, нежном и крхком детету које, у својој слабости, носи огромну снагу и у својој немоћи огромну моћ. Јачином те слабости и снагом немоћи, њему су потчињена и подређена сва бића. Уколико пак човек схвати своју слабост и упућује молитву речју, стањем и делима, и уколико увиди своју немоћ, те се обрати свом Господару и затражи помоћ, исказаће захвалност и похвалу на том привилегованом положају, а уједно ће бити поспешен у постизању свог хтења, његови циљеви ће му се покорити и тежње остварити у толикој мери да он својом личном моћи не може постићи нити стоти део свега тога. Само што човек понекад оно што постигне кроз молитву свог стања погрешно приписује својој личној моћи.

Примера ради: снага која почива у слабости нејаког пилета чини да његова мајка, како би га заштитила, напада и лава. Док, снагом која почива у његовој слабости, лавље младунче потчињава себи своју грабежљиву и крволочну мајку, тако да лавица чак и сама остаје гладна да би оно било сито. Потребно је дакле указати на то да огромна снага почива у слабости, и оно из чега треба извући поуку јесте манифестација Божије милости у тој слабости.

И као што нејако, нежно дете својом слабошћу, плачем или својим тужним изгледом изазива сажалење других, оно тако остварује своје захтеве, те му се покоравају моћници и владари и оно стиче

онолико од чега ни хиљадити део не би постигло својом занемарљивом снагом. Његова слабост и немоћ покрећу и побуђују самилост и брижност према њему, те оно својим малим прстом себи потчињава одрасле и снажне. Уколико би пак то дете порекло ту самилост и обезвредило ту брижљивост те, непромишљеном самоувереношћу, изјавило: „Ја сам тај који је својом снагом и хтењем покорио све те моћнике!“, без сумње заслужило би шамар.

Исто је и с човеком. Уколико би порекао милост свог Створитеља и обезвредио Његову мудрост те, негирајући Божију благодат, попут Каруна изјавио:

إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

“Ово сам стекао својим знањем” (28: 78), нема сумње у то да би заслужио жесток казнени шамар.

Такав положај и владавина којима се обасипа човек, и овакав успон човечанства и широки цивилизацијски хоризонти нису проистекли његовим привлачењем, његовом надмоћи, борбом и освајањем силом, већ је човеку тако што додељено услед његове слабости и пружена му је помоћ ради његове немоћи, учињено му је добротинство услед његове неимаштине, научен је и надахнут услед своје неукости и незнања, те му је све то дато услед његових потреба. Разлог његовог положаја није снага коју поседује, нити моћ коју има у знању, већ је то Господарево сажалење и саосећајност, Божија

милост и мудрост, која му је потчинила и у руке предала све ствари. Заиста, човека који је поражен пред обичним шкорпионом без очију и пред обичном змијом без ногу, није његова снага оденула у свилу добијену од сићушне ларве, нити га задојила медом добијеним од убојитог инсекта, већ су то плодови његове немоћи проистекли из Господаревог потчињавања свега њему и Његове почасти из милости.

Стога, човече, пошто су чињенице такве остави се, онда, охолости и самољубља. На прагу Божијих врата обзнани своју немоћ и слабост језиком тражења помоћи и објави своју неимаштину и потребе језиком скрушеног обраћања и молитве, те покажи да си искрени роб Божији:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

„Довољан је нама Аллах, и диван ли је Он заступник!“, реци те се уздигни и узвиси до највишег нивоа.

И немој рећи: „Ја сам нико и ништа. Какав је мој значај, па да баш мени и из бриге према мени Апсолутно Мудри потчини овај свемир, па да се од мене захтева универзална захвала?!“

Јер, заиста, ти си нико и ништа у погледу свог нефса и бића. По својој функцији и степену, међутим, ти си пажљиви и разборити посматрач овог огромног свемира; ти си лепоречив и имаш смислен језик исказа који говори у име свих ових сврховитих бића; ти си и спретан читалац и позоран

проучавалац ове свемирске књиге; ти си и задивљени надзорник ових створења што славе Аллаха; ти си у позицији поштованог надзорника свих ових створења што чине робовање Аллаху.

Тачно, човече! Ти си с гледишта свог живућег тела и своје анималне душе тек делимичан, сићушан и занемарљив исечак, сиромашно биће, нејака животиња која срља кроз набујале таласе ових застрашујућих путујућих створења. Међутим, с гледишта своје људске нарави, усавршене исламским васпитањем и просветљене светлом веровања које је прожето светлом Аллахове љубави, ти си владар у домену овог ропског положаја. У својој сићушности, ти си универзалан, у својој маленкости, ти си пространи универзум, и поред твоје незнатности, поседујеш узвишен положај, а круг где досеже твоја контрола и у којем си ти надзорник толико је широк да можеш рећи: „Мој Милостиви Господар учинио ми је овај свет уточиштем и боравиштем, Сунце и Месец учинио ми је светиљком у том боравишту, пролеће ми је учинио бујним букетом ружа, лето ми је учинио софром благодати, животиње ми учинио покорним слугама, а биље ми учинио украсом који улепшава моје боравиште и дом.“

Закључак реченог:

Уколико послушаш свој нефс и сотону, срозаћеш се до најнижих низина, а уколико послушаш истину Кур'ана, уздигнућеш се до највиших висина и бићеш „најлепши склад“ целог Свемира.

ПЕТИ ЗНАК

Човек је на овај свет послан као дужносник и гост. Надарен је значајним талентима и способностима те, сходно томе, њему су придодате важне дужности. Да би се човек уздигао и залагао за те значајне циљеве и приступио извршењу својих послова и функција, стимулисан је снажним подстицајима и упозораван страховитим претњама на њихово извршење.

Овде ћемо укратко изнети људске функције и основе његовог робовања Аллаху које смо већ разрадили на другом месту, и то са сврхом разумевања тајне „склада најлепшег“.

Човек је дакле доласком на овај свет, дошао у положај служења у два вида.

Први вид односи се на облик размишљања, односно на индиректно робовање.

Други вид јавља се у облику директног обраћања у Његовој присутности, односно подразумева упућивање молитве.

Први вид сачињава: Покорно потврђивање владавине Сувереног Господара која је евидентно уочљива у Свemiру, као и задивљено посматрање Његовог Савршенства и лепота, уз исказе дивљења и величања.

Потом, међусобно указивање и упућивање на поучно посматрање лепих уметничких творевина

које се састоје из везова Аллахових Лепих Светих Имена представља обзнањивање и разглашавање.

Потом, мером спознаје одмеравање бисера и драгуља Господаревих имена од којих је свако скривена духовна ризница представља признавање њихових вредности проценитељем вредности што избија из срца.

Потом, проучавање и посматрање листова Земље и небеса и страница свега створеног, које су писма из пера Моћи, представља размишљање с дивљењем.

Потом, погледом који одаје дивљење, посматрати украсе на свим бићима и лепу и префињену уметност на њима значи испољавање љубави према Најлепшем Створитељу и горљиво настојање за успињањем до положаја доласка у присутност пред њиховим Савршеним Творцем и за заслужењем Његове, Господареве пажње.

Други вид: Човеков степен доласка у присутност Његову и саобраћање, односно степен на којем се прелази с дела на Аутора. Он увиђа да се Узвишени Творац њему жели представити и упознати га с изузетношћу Свога стварања. Он Му на то узвраћа веровањем и спознајом.

Затим, види да Милостиви Господар жели задобити његову љубав слатким и укусним плодовима Своје милости, па тако човек, поклањањем своје искрене љубави само Њему и усмеравањем својих чистих богослужби и

побожности само Њему, жели Му се умилиити и задобити Његову љубав.

Затим, види како га Племенити Благодарни дарује и обасипа ужицима Својих духовних и материјалних благодати, те Му он делом, стањем, језиком па и свим осетилима и устројствима – уколико то може – узвраћа захвалношћу, хвалом и похвалом.

Затим, види како Узвишени и Лепи у огледалу свих створења испољава и истиче Своју величанственост, савршеност, грандиозност и лепоту, па тако привлачи погледе, те човек на све то узврати понављањем: Аллаху Екбер¹⁷, Субханаллах¹⁸ и са свом задивљеношћу, усхићењем и љубављу, понизно пада на сеџду.

Затим, види како Апсолутно Богати своје неизмерне и неисцрпне ризнице и богатства излаже с апсолутном дарежљивошћу, те Му он узврати тражењем и молбом, у потпуној неимаштини и с поштовањем, величањем и хвалом.

Затим, види како је тај Величанствени Створитељ Земљу учинио чудесним сајмиштем и на њему излаже Своја необична и предивна уметничка дела, те он на то узврати речима: “Машаллах”, у знак потврде и признавања, “Барекаллах”, у знак уважавања, “Субханаллах”, у знак дивљења и одушевљења те “Аллаху Екбер”, у знак величања њиховог Створитеља.

¹⁷ Аллах је највећи.

¹⁸ Слава Аллаху.

Затим, види како Један Једини, у овој свемирској палати, жигом који не може бити кривотворен, и својим личним монограмом, штамбиљем и указима својственим само Њему, на све што постоји утискује печат Једноће и у њих урезује знакове вере у Једноћу Бога, те истиче заставу Једноће на светским хоризонтима, обзнањујући тиме Своје господарење. Он на то узврати признањем, веровањем, потврдом Једноће, покорношћу сведочанством, робовањем.

Тако човек овим робовањем и размишљањем постаје истинско људско биће и показује да је биће у складу најлепшем, те благотворношћу и снагом веровања постаје достојан највећег аманета, као и поверљиви намесник на Земљи.

Па, ти немарни човече који си створен у „складу најлепшем“ и који се спушташ до најнижих низина због лошег избора, послушај ме и погледај две левхе¹⁹ исписане у Другом нивоу Речи седамнаесте, па и ти види да сам и ја попут тебе, док сам још био немаран и опијен младошћу, овај свет видео лепим и допадљивим. Међутим, кад сам се отрезнио од опојности младалаштва и пробудио се у јутру старости, видех колико је ружно и наказно то овосветско лице које је окренуто мимо будућег света, а које сам раније сматрао лепим и колико је право лице оно које је окренуто према будућем свету, љупко и лепо.

¹⁹ Левха - у контексту значи поетска слика.

Прва левха дочарава стварност овог света немарних.

Друга левха указује на стварност следбеника упуте и носилаца смиренних срца.

Ништа нисам изменио у тим двама левхама, већ сам их задржао онако како су раније биле написане. Иако обликом подсећају на поезију, оне ипак нису поезија.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي
يَفْقَهُوا قَوْلِي

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلٰى الدَّائِ الْمُوَحَّدِيَّةِ الْلطِيْفَةِ الْاَحَدِيَّةِ شَمْسِ
سَمَاءِ الْاَسْرَارِ وَ مَظْهَرِ الْاَنْوَارِ وَ مَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَ قُطْبِ فَلَكِ
الْجَمَالِ اَللّٰهُمَّ بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَ بِسِرِّهِ اِلَيْكَ اَمِنْ خَوْفِي وَ اَقْلَ عُسْرَتِي وَ
اَذْهَبْ حُزْنِي وَ حِرْصِي وَ كُنْ لِي وَ خُذْنِي اِلَيْكَ مَيِّ وَ ارْزُقْنِي
الْفَنَاءَ عَنِّي وَ لَا تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحِسِّي وَ اكْشِفْ لِي
عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ
وَ ارْحَمْنِي وَ ارْحَمْ رُفَقَائِي وَ ارْحَمْ اَهْلَ الْاِيْمَانِ وَ الْقُرْآنِ اَمِيْنَ يَا اَرْحَمَ
الرَّاحِمِيْنَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِيْنَ

وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Слављен нека си Ти, ми не знамо ништа, само оно чему си нас Ти поучио.”

“Господару мој, разгали груди моје и олакшај задатак мој, одреши узао с језика мог, како би разумели говор мој.”

Мој Аллаху, Твој благослов нека је на јединствено, благо биће Мухаммедово, који је сунце на небесима тајни, светлосних сцена, стециште величанствености, поларна тачка у сфери лепоте.

Мој Аллаху, тако Ти његове тајне код Тебе, и његовог излета до Тебе, стишај мој страх, ублажи мој посртај, уклони моју тугу и похлепу, буди мој, одузми ме Себи од мене самог, додели ми нестанак од мене самог, не излажи ме кушњи мог нефса и не закриј ме мојим чулима; разоткриј ми сваку скривену тајну.

Ја Хајју, Ја Кајјум; Ја Хајју, Ја Кајјум; Ја Хајју, Ја Кајјум.

Смилуј се мени, и смилуј се мојим друговима, смилуј се онима који поседују веровање и носиоцима Кур'ана.

Амин, амин, Најмилостивији Милосниче и Најплеменитији међу племенитима.

“А завршна молитва наша је да захвала припада Аллаху, Господару светова.”

ПИСМО ДВАДЕСЕТО

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ

وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ

У име Његово, слављен је Он!

“И не постоји ништа а да Га не велича, хвалећи Га!”

“У име Аллаха, Милостивог, Самилосног!”

Нема другог бога, осим Аллаха. Он, Једини. Он нема супарника. Његова је власт. Њему припада захвала. Он оживотворава и усмрћује, а Он је жив и бесмртан. У Његовој руци је сво добро. И Он је свемоћан, и к Њему је одредиште!

Ова реченица која сажима веровање у једноћу Бога састоји се од једанаест изјава, и њено учење након обављања сабах-намаза²⁰ и акшам-намаза²¹ доноси

²⁰ Сабах-намаз – јутарње клањање Аллаху.

²¹ Акшам-намаз – вечерње клањање Аллаху.

неизмерне вредности те се чак у једној хадиској²² предаји наводи како она поседује ниво Исми а'зама – Највећег имена Аллаховог. Не изненађује, онда, да из сваке њене изјаве појединачно избија делотворна нада и радосни наговештај, и да у себи носе узвишени степен Божанске једноће, те из угла Највећег имена истичу величину Божије једноће и савршеног Јединства.

Будући да су ове обимне и узвишене чињенице јасно појашњене у осталим Речима, разраду препуштамо њима. Овде се – ради испуњења једног раније датог обећања – задовољавамо њиховим кратким и уопштеним синопсисом, а он се састоји од два „нивоа и увода“.

УВОД

Поуздано знај да је најузвишенија сврха стварања и најзначајнији резултат људске природе веровање у Аллаха. И знај да је највиши ниво човечности и највреднији положај људског рода, спознаја Аллаха у том веровању. И знај да је најраскошније благостање за људе и цине²³ и најсласнија благодат, љубав према Аллаху, проистекла из те спознаје. И знај да је најбистрија радост за људски дух и

²² Хадис – све оно што се приписује Мухаммеду а.с. од његова говора, поступака или прешутног одобравања, те његове психичке, моралне и физичке особине.

²³ Цин – невидљиво духовно биће, створено од ватре.

најизворније усхићење за његово срце духовна сласт што се дестилује из те љубави.

Уистину! Сви видови истинске среће, чисте радости, благодати над благодатима и ненадмашиве сласти јесу у спознаји Аллаха из љубави према Аллаху. Нема дакле истинске среће, нити радости, нити благодати без ње.

Свако, онда, ко истински спозна Узвишеног Аллаха и срце испуни љубављу према Њему дорастао је непролазном благостању, непресушној благодати, светлу и тајни који се не исцрпљују. Он ће их стећи било практично и у стварности, или потенцијално и својом спремом, док, с друге стране, онај ко истински не спозна свога Створитеља и у коме не почива љубав и наклоност како доликује, стално је погођен духовним и материјалним злосретништвом, и постаје патник од несагледивих болова и умишљаја.

Тачно! Овог бедног човека који се грчи у мукама отуђивши се од свога Господара и Чуvara и узнемирује се због бесмислености и бескорисности свога живота, а још је и један немоћни слабић у масама несрећног људског рода, ништа не може ослободити патње, па макар у његовој власти био и цели свет.

Колико ли је бедан тај уплахирени човек, у вртлогу пролазног, неодрживог живота и усред запуштених гомила светине која није пронашла свога истинскога Господара и није истински

упознала свога Поседника и Владара. Насупрот томе, ако пронађе свога Господара и спозна свога Поседника и Власника, налази уточиште у заклону Његове свеобухватне милости и ослонац у величини Његове апсолутне моћи. Непријатни му се, тада, овај свет преобрази у питоми врт и у једно уносно тржиште.

ПРВИ НИВО

Свака појединачна изјава из овог дивног говора у потврду Једноће Бога пружа радосни наговештај и подстиче топлу наду. У сваком том наговештају налази се лек и мелем. А у сваком леку садржани су духовна сласт и расположење.

ПРВА ИЗЈАВА: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ „Ла илахе иллаллаху“

(Нема другог бога, осим Аллаха).

Ова изјава садржи величанствене наговештаје и блиставу наду, како следи:

Људски дух жуди за задовољењем неограничених потреба, а изложен је насртајима безбројних непријатеља. Тај дух дакле налазећи се у искушењу између бескрајних потреба и несагледивих непријатеља, у овој изјави налази обилно врело подстицаја тиме што му она отвара врата ризница простране милости из које се намирује оним што умирује све његове потребе и осигурава му испуњење свих захтева. У њој, такође, он налази снажно упориште и задовољавајући ослонац који од

њега одбија сва зла и од њега одвраћа све штете. То постиже показујући човеку снагу његовог Истинског Господара, и управљајући га његовом Моћном Владару, те му указујући на Створитеља и Бога. Овим разговетним увиђањем и спознајом Аллаха, Једног и Јединог, горња изјава избавља срце човеково из тмине дивљине и умишљања, а његов дух спасава од боли жаловања и туговања. Штавише, осигурава му непролазну радост и трајно весеље.

ДРУГА ИЗЈАВА: وَحْدَهُ „вахдеху“ (Он, Једини).

Ова изјава исијава надом и пружа радосну вест, како следи:

Људски дух и срце који су оптерећени, па и до граница гушења потонули под притисцима жилавих веза и крутих односа с већином врста у свемиру, у овој изјави налазе спасоносан заклон, који их штити од тог уништења и погибелји. Односно, израз وَحْدَهُ 'Он Једини' исказује следећи смисао:

Аллах је Један и Једини, па се ти, о, човече, немој замарати обраћањем другима, и немој се понижавати пред њима, те да тако поклекнеш пред њиховим приговорима на учињеној услузи и њиховим узнемиравањем. Немој главу обарати пред њима, немој им ласкати! И немој се исцрпљивати уздисањем за њима! Немој их се бојати и немој пред њима дрхтати! Јер, Суверени владар свемира је

Један. Он поседује кључ сваке ствари, у Његовој су руци узде свега, по Његовој се команди разрешава свака замршена ствар, с Његовим се допустом раствара свака потешкоћа. Ако Њега нађеш, долазиш у посед сваке ствари и постижеш оно што тражиш, а ослобађаш се терета приговора и узнемиравања, те избављаш из заточеништва страха и умишљаја.

ТРЕЋА ИЗЈАВА: لَا شَرِيكَ لَهُ „ла шерике леху“ (Он нема супарника).

Односно: Како год у Његовом Божанском положају Њему нема ни премца ни супарника, јер Аллах је Један, тако и Његов господарски положај и надмоћ, као и изумевање ствари, такође су потпуно чисти од партнерства. У томе се Он разликује од земаљских владара, међу којима се дешава да можда неки од њих у домену своје владавине и буде један и неупоредив, али није независан у својим поступцима и процедурама, будући да су његови чиновници и службеници његови учесници у отправљању послова и извршењу процедура. Они су у позицији да интервенишу у његовој одсутности, и да од свакога затраже да се обрати прво њима. Напротив, Хакк, слављен је Он, Који је Суверени владар Беспочетности и Бескрајности, Један је и нема других учесника у Његовој владавини. Он у извршењу Својих господарских процеса уопште и није у потреби за партнерима и помоћницима, јер

било која ствар немоћна је извршити утицај на неку другу ствар без Његове заповеди, деловања и моћи. Свако је моћан Њему се обратити без посредника, јер не постоји њему судруг, нити асистент. Стога је немогуће да било коме ко се Њему обрати неко рекне: „Не можеш ући у присутност код Божије ексцеленције.“

Тако је ова изјава у својој природи бременита разгаљујућом надом и дивним наговештајем, те казује:

Човек чији се дух просветли светлом веровања моћан је све своје потребе без икаквог заклона и препреке изложити пред тим Лепим, Носиоцем Величине, Моћним, Поседником Савршенства и затражити све што ће угодити његовим жељама, било где да се тај човек налази и у било каквој да је ситуацији. Он све своје потребе и захтеве подастире пред тим Милосником Који поседује ризнице свеобимне милости, с ослонцем на Његову апсолутну снагу, те се тада испуни савршеном радошћу и неизмерним весељем.

ЧЕТВРТА ИЗЈАВА: لَهُ الْمُلْكُ „леху-л-мулку“ (Његова је власт).

Значи: Сва власт, без изузетка, припада Њему. И ти, такође, у Његовој си власти, као што си и Његов роб и власништво. Ти си и радник на Његовом поседу. Ова изјава одише надом и орошена је благотворним наговештајем, те исказује:

Човече! Немој сматрати да поседујеш власт над собом! Никако! Јер, ти си немоћан управљати пословима везаним за свој живот. То је тешко бреме, огроман терет, који ниси у могућности одржати, нити се очувати од недаћа и несрећа, нити осигурати своје животне потребе. Немој, онда, себе натеривати на сувишно гутање патњи и беспотребно се бацати у наручје забринутости и узрујавања. Јер, власт не припада теби, него некоме другоме, а Он је моћан власник, и милостиван је. Ослони се дакле на Његову моћ, и немој приговарати Његовој милости! Остави се свега што је мутно, прихвати се онога што је бистро!

Одбади потешкоће и изнуреност и удахни дубоко, пронађи угодност и срећу! Такође исказује:

Све ово постојање за којим жудиш и тежиш, за које се везујеш и чије те несретништво и потресање боли, а за чије се поправљање осећаш немоћним; дакле, цели овај свемир у власти је Моћног и Милостивног. Предај, стога, власништво његовом Власнику, остави да Он њиме управља! Радуј се његовим радостима и угодности, а не дај да те онерасположе његова страдања и потешкоће! Господар је мудар и милостив, Он Својим поседом располаже како хоће, у складу са Својом мудрошћу и милошћу.

А ако те обузме бојазан и збуњеност, наднеси се над прозор и не буди насртљив, него реци као што је изрекао песник Ибрахим Хаки:

Осмотримо шта Господар чини,
Јер, шта Он учини, то је најлепше.

ПЕТА ИЗЈАВА: **وَلَهُ الْحَمْدُ** „ве леху-л-хамду“ (и Њему припада захвала).

Сва дакле захвала, заслуга, похвала и признање одликују Њега Јединога и примерени су Њему Јединоме, јер све благодати и дарови долазе од Њега Јединога, и излевају се из Његових пространих ризница, које су трајне и неисцрпне.

Тако, ова изјава даје префињени и радосни наговештај и исказује:

Човече! Не подвргавај се патњи због престанка благодати, јер ризнице Божије милости не пресушују! Не стењи због престанка сласти, пошто је та благодат само плод непрегледне милости која је бесконачна! Јер, плодови надлазе и смењују се све док стабло траје.

Знај, ти, о, човече, да сласт благодати можеш учинити пријатнијом и стоструко увећати опажањем осврта Божије милости на тебе, њеног указивања почасте теби, а све то кроз исказ захвалности и похвале! Јер, једнако као и кад би ти моћни владар и угледни суверен послао на дар – рецимо, једну јабуку – и тај поклон садржи сласт која многоструко надмашује материјалну сласт јабуке, а то је сласт краљевске наклоности и владарског осврта, оплемењена специјалном пажњом и указом добротинства; тако исто и изјава

‘Њему припада захвала’ пред тобом широм отвара врата на која навире чиста духовна сласт која је од тих благодати сласнија хиљаду и један пут, а то управо кроз исказ захвалности и похвале, односно, кроз осећај благодарности посредством благодати, и спознајом Благодарца кроз размишљање о Његовом указивању благодати теби непосредно, односно: размишљањем и разматрањем указа Његове, слављен је Он, милости и Његовог обзирања на тебе и Његове саосећајности према теби, те наставка Његовог указивања благодати теби.

ШЕСТА ИЗЈАВА: يُحْيِي „juxji“ (Он оживотворава).

Односно: Он је Тај Који додељује живот, и Он је Тај Који га одржава кроз опскрбу, и Он се заузима за осигурање свих његових нужности и потреба; Он је Тај Који прибавља све његове неопходности и предодреднице. Узвишена целисходност живота потиче од Њега; и његови битни исходи су усмерени према Њему. Деведесет и девет одсто његових плодова и резултата намењено је и тежи Њему.

Тако ова изјава дозива тог пролазног и немоћног човека и доноси му радосну најаву те, надахњујући га духом наде, исказује:

Човече! Немој се преоптерећивати преузимањем тешког терета живота на своја слабашна плећа и немој се одавати жаловању ради престанка и окончања живота! И немој испољавати жаљење и

самопрекор због свог доласка у живот кад год видиш одлазак његових благодати и безвредност његових плодова! Знај и да твој живот што покреће твоје биће потиче од Живог и Самопостојећег и да је Он на Себе преузео осигурање свих његових потреба и нужности! Овај се дакле живот свим својим изобилним сврхама и бројним исходима протеже до Њега Јединога. Ти си само један обичини кормилар на лађи живота. Стога, обављај свој задатак на најквалитетнији начин, затим преузми своју зараду и уживај у њој те стално имај на уму досег величине овог живота што се пробија кроз таласе постојања и дохвата величине његових користи и плодова, а и досег племенитости његовог Власника и ширину милости његовога Господара. Размотри то и запливај у етеру радости, радуј се кроз њега добру, те истражи захвалност коју дугујеш своје Заштитнику. И знај да, будеш ли доследан у извршењу својих поступака, они ће директно бити забележени у твој дневник, као учинци те животне лађе и осигурати ти трајни живот, те ћеш поживети живот у бесмртности!

СЕДМА ИЗЈАВА: **وَأُحْيِي** „ве јумиту“ (и усмрћује).

Дакле: Он је Тај Који додељује смрт, односно: Он те распушта са дужности живљења и надомешта те на овом пролазном свету, па те избавља од терета служења и ослобађа од одговорности дужности; другим речима: прераспоређује те из овог пролазног живота у вечни живот.

Тако дакле ова изјава на ухо пролазних људи и цина гласно говори:

Радосна вест за вас: смрт није погубљење, нити ишчезнуће, нити истребљење, нити угаснуће, нити неповратни растанак! Никако, јер смрт није ништавност, нити случајност, нити субјективни нестанак без извршитеља, него је она распуштање од Делотворног Мудрог Милостивног, замена и премештај, прераспоређивање положаја, те поступак одвођења до вечног благостања, где је праизворна домовина! Смрт је дакле улаз и коридор загробног живота света који у себи окупља деведесет и девет одсто вољених особа!

ОСМА ИЗЈАВА: وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ „ве хуве хајјун ла јемуту“ (а Он је жив и бесмртан).

Значи, појавно савршенство, лепота и доброта у свему што постоји јесу средство стицања љубави и одрази неописивих степени лепоте неомеђених границама, што надвисују сваку узвишеност Поседника лепоте, савршенства и добротинства. Један једини одблесак указања Његове лепоте раван је лепоти свих драгих ствари на целоме свету. Ваш вољени и обожавани Аллах поседује непролазни и трајни живот неприкосновено чист од сваке мрље несталности и сенке пролазности, ослобођен сваког недостатка и несавршености.

Тако, ова изјава збору свих људи и џина, свесних и разборитих бића, заљубљеника и љубитеља, објављује и говори:

Радосна вест за вас, дашак наде и добра: ви имате једног беспочетног и вечног Вољеног, Који исцељује ране порођене из патњи неповратног растанка с вашим овосветским вољенима и дотиче их благотворним леком и мелемом Своје милости. Будући да Он постоји и будући да је Он непролазан, све остало постаје беспредметно. Стога се не препуштајте забринутости, нити безнађу. Лепота, доброта и савршенство што вас доводе у стање љубавног заноса према вашим вољенима само су један трен нејаке сенке који се отео кроз хладовине многобројних заклона и застора из тек једног указа лепоте тог непролазног Вољеног. Стога, нека вам не наноси бол њихов одлазак и растанак с њима, јер сви они скупа чине својеврсна огледала. Надомештање и замена огледала обнавља рефлексije одраза лепоте и његовог фасцинирајућег светлуцања. Будући дакле да Он постоји, све друго постоји.

ДЕВЕТА ИЗЈАВА: بِدِهِ الْخَيْرُ „би једихи-л-хајру“ (у Његовој руци је сво добро).

Значи: свако добро је у Његовој руци и сви ваши добри поступци забележени су у Његовом регистру; и сва добра дела која учините увршћена су у тај регистар.

Ова изјава позива људе и цине и пружа им радосни наговештај, даје им наду и жељност, те говори:

О, ви, бедници! Док будете одлазили с овог света у гроб, не реците: „Ух! О, жалости! О, штете! Сав наш иметак оде у неповрат, сав наш труд оде у пропаст. Улазимо у тескобу гроба након овосветске комодије!“ Не повикујте у очајању, јер све што поседујете на чувању је код Њега, слављен је Он, и сав учинак и труд који сте уложили већ је убележен и уписан код Њега! Ниједна ствар неће пропасти, и ниједан труд неће бити занемарен. Јер, Поседник величине у чијој је руци све добро даће вам накнаду за ваша дела, и позвати вас да се појавите пред Њим након што вас положи у земљу, ваше привремено боравиште.

Колико ћете само бити срећни, јер испунивши своје дужности и окончавши своје послове, бићете ослобођени и растерећени. Дани тегоба и неподношљивих потешкоћа су прошли. Ви сад одлазите да преузмете награде и да наплатите добит.

Наравно! Моћни и Узвишени, Који је очувао семење и језгарца – а они су деловодне странице претходног пролећа, картотеке службе и архиве његових дужности – и распротро их у овом раскошном пролећу у најраскошнијој одори, у крајњем блештавилу, с најизобилнијим благословом и издашношћу, у најдивнијем облику; овај дакле Моћни и Величанствени без сумње ће

очувати и резултате ваших живота и ваше крајње учинке, те вас за њих наградити најлепшом наградом и најиздашнијом накнадом.

ДЕСЕТА ИЗЈАВА: وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ „ве хуве ‘ала кулли шеј’ин кадирун“ (и Он је свемоћан).

То значи: Он је Један и Једини и моћан је све учинити. Њему ништа не причињава тешкоћу, не умара га било шта, нити је било која ствар за њега тешка. Тако, на пример, стварање целог пролећа за Њега је једноставно и лако као и стварање једног цвета. Стварање Раја код њега је попут стварања тога пролећа, са савршеном једноставношћу и лакоћом. Сва безбројна створења која доводи у постојање и обнавља сваког дана, сваке године, сваке епохе, категорички, на безбројним језицима, сведоче о Његовој неограниченој моћи.

И ова изјава, такође, даје наду и радосни наговештај и говори:

Човече! Послови које си извршио и побожност коју си обавио не одлазе узалудно, јер постоји вечна Кућа награде и положај угодног благостања који је за тебе припремљен. Пред тобом је вечни Рај, који горљиво ишчекује твој долазак, жељан тебе. Поуздај се у обећање свога Узвишеног Господара Кому у побожности падаш ничице. Веруј у Њега и смири се уз Њега! Немогуће је да Он изневери обећање које је Себи ставио у обавезу, јер Његову моћ не помућује никаква мањкавост, нити недостатак; у Његово се

деловање не увлачи немоћ или слабост, те како год ти је створио твоју башту и њу оживљава, моћан је и за тебе створити пространи Рај, у ствари већ га је уистину створио и теби обећао. А будући да је обећао, Он ће дефинитивно и испунити обећање и увести те у тај Рај.

И будући да смо сведоци како Он окупља и разашиље сваке године на површини ове земље више од три стотине хиљада врста биља и животињских заједница, у савршеној правилности и прецизној уравнотежености, недостижном брзином и потпуном лакоћом, несумњиво је да је тај Узвишени Моћник моћан, такође, и Своје обећање провести у дело.

И будући да Апсолутни Моћник сваке године у постојање доводи на хиљаде примера окупљања и Раја, у најразноврснијим типовима и облицима; и будући да Он даје радосни наговештај обећаног Раја и обећава непролазно благостање у свим Својим небеским уредбама; и будући да су сви Његови поступци истина, стварност, збиљски и исправни; и будући да сви Његови трагови сведоче како свеукупна савршенства јесу укази на чињеницу Његове неприкосновености од сваке мањкавости и несавршенства; и будући да су повреда договора, неиспуњење обећања, неистина и затезање међу најпогрднијим својствима, поред тога што су и мане и недостаци, неизбежно је дакле да ће тај Узвишени Моћник, Савршени Мудросник, и Лепи Милосник,

дефинитивно остварити Своје обећање и отворити врата вечног благостања, и вас – о, носиоци веровања – увести у Рај, прадомовину вашег претка Адема, а. с.

ЈЕДНАЕСТА ИЗЈАВА: **وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ** „ве илејхи-л-масир“ (и к Њему је одредиште!)

Односно: они који буду послани на овај свет, што јесте кућа испита и провере, у сврху трговине и извршења дужности, биће поново враћени своме Узвишеноме Пошиљаоцу, након што буду обавили своје функције, окончали своје трговање и одслужили своју службу. Сресће се са својим Племенитим Господаром Који их је изаслао. Другим речима: њима ће бити указана почаст појављивања пред својим Милостивним Господаром, на седишту искрености код свога Моћног Поседника, без икаквог застора између њих и Њега. Раније су се већ отели из вртлога узрочности и помрчине застора и посредника и сваки од њих ће пронаћи и суштом и савршеном спознајом упознати свога Створитеља, Господара и Поседника.

И ова изјава исијава надом и пресијава се радосним наговештајем што надвисује све остале слатке наде и радости, и каже:

Човече! Знаш ли куда путујеш? Камо биваш одведен?

У завршници ‘Речи тридесет друге’ се наводи:

Боравак хиљаду година овосветског живота у срећи и благодању није раван ни једном сату рајског живота! А боравак хиљаду и једну годину у савршеној радости у рајским благодатима није раван ни једном сату посматрања лепоте Лепога, слављен је Он.

Ти си дакле о, човече, на путу повратка у раван Његове милости, и у стању доласка на праг дворане Његове резиденције. Тако, допадљивост и лепота коју видиш код својих метафоричних вољених – те за њима жудиш и ради њих долазиш у искушење; па чак и допадљивост и лепота у свим бићима на овом свету, тек су својеврсна сенка указа Његове, слављен је Он, лепоте и красоте Његових, Висок је Он и Узвишен, имена. Рај са свим својим рафинираним угођајима и сластима, лепотицама и палатама, тек је један од указа Његове, слављен је Он, милости, а све врсте жељности, љубави, екстатичности и атракције тек су један одсјај љубави тог вечног обожаваног Достојника и свепостојаног Вољеника. Ви дакле одлазите у сферу Његове наклоности и на положај Његове узвишене присутности. Ви сте дакле званице у Његовом непролазном гостилишту, у вечном Рају. Немојте онда жалити нити се расплакивати приликом уласка у гроб, него се радујте и прихватите га с осмехом.

Уз то, ова изјава саопштава:

Човече! Немој умишљати да пролазиш у неповрат, у ништавност, у испразност, у тмину, у заборав, у разградњу, у распад, у затирање и у утапање и ишчезавање у мноштву! Ти одлазиш у трајни останак, не у нестанак; ти се одводиш у трајно постојање, не у ништавност; ти залазиш у свет светлости, не у тмину; ти се крећеш према своме Истинском Господару и Поседнику, враћаш се у резиденцију Сувереног владара свемира, Сувереног владара свег постојања. Одахнућеш и опустити се у равни Једноће Бога, без гушења у мноштву било када. Ти се дакле крећеш у смеру окупљања и наставка, а не у правцу удаљавања и растанка!

ЗАВРШНИЦА

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

“У име Аллаха, Милостивог, Самилосног!”

“А живот на овом свету само је варљива наслада.”

(3: 185)

(Једна лекција за поуку и снажан шамар
по глави немарности)

О, моја нагонска душо, о, ти која си се препустила
немарности!

О, ти која сматраш да је овај живот слadak и
угодан, те тражиш само овај свет, а заборављаш на
Будући свет!

Да ли знаш чему наликујеш? Наликујеш ноју, оном
који угледа ловце, а није способан да полети, већ
гурне главу у песак и остави своје огромно трупло
ван, мислећи, ваљда, да га ловци неће видети. Али,
ловци га виде, само што он сам, затворивши очи у
песку, ништа не види.

Па, о, моја нагонска душо! Погледај следећи
пример и поразмисли о њему, а да видиш како
свођење целог погледа искључиво на овај свет
претвара наклоност и задовољство у горку патњу!

Замисли да у овом селу Барли постоје два човека: Деведесет и девет посто вољених особа једног од њих одселило се у Истанбул и тамо лепо и угодно живе. Од њих, овде је остала само једна особа, а и она је на путу да им се придружи. Стога је овај човек жарко жељан Истанбула, стално размишља о њему и прижељкује да се сретне са својим вољенима. Па, кад би му у било које време било речено: „Хајде, крени тамо“, он би се запутио радостан и насмејан.

Што се другог човека тиче, деведесет и девет посто његових вољених отишло је некуд, он мисли да су једни нестали, а да су се други изгубили у непознатим местима. По његовом схватању дакле они су упропашћени и нестали. Овај јадни човек тражи пријатеља и утеху чак и у случајном пролазнику, уместо међу свима њима, те тиме жели покрити свој жестоки бол ради растанка с њима.

Па, о, нефсу мој! Сви твоји вољени, а на челу и у прочељу њиховом Аллахов Миљеник, с.а.в.с., сад су на другој страни гроба. Није ти овде остао нико осим једно-двоје њих, а и они се спремају за одлазак.

Немој онда нипошто окретати главу у страху од смрти, већ се загледај у гроб, односно неустрашиво погледај у његову раку, те послушај шта он хоће. Осмехни се достојанствено у лице смрти и погледај шта она жели. Нипошто се немој понети с немарношћу, те бити сличан другом човеку из горњег примера.

О, душо моја!

Нипошто не реци то да се време променило, да је сад друго доба и да су људи огрезнули у овај свет, односно да су се повели за овосветским животом, па су опијени животним бригама. Јер, смрт се не мења и растанак (који је непроменљив) никад се неће променити у вечни останак. А људска беспомоћност и неимаштина, такође, се не мењају, напротив, још се увећавају. Одлазак људи не престаје, већ се убрзава и наставља.

Поред тога, такође, не реци: 'Ја сам као и сви остали људи.' Јер, нико ти од људи неће правити друштво даље од прага на вратима гроба. Ни стопу даље.

А уколико тражиш утеху у томе што и други с тобом деле невоље и што си у узајамној вези с њима, то, такође, није стварно, нити има икаквог основа онда кад се нађеш на другој страни гроба.

И немој сматрати то да си слободна и распуштена, јер уколико мудро и трезвено погледаш овосветску гостионицу, видећеш да не постоји ништа без реда и сврхе. Како онда само ти можеш бити остављена без реда и сврхе? Уосталом, чак ни свемирска дешавања и појаве попут земљотреса нису тек играчке у руци случајности.

На пример, док уочаваш како је Земља одевена у китњасту одећу једну преко друге и како су разне врсте биља и животиња прекривене једне другима с крајњом правилношћу и у врхунском декору и

лепоти, те док видиш Земљу од главе до пете опремљену мудрошћу и украшену сврховитошћу, док унутар узвишених сврха влада привлачност слична љубавном заносу и жељности мевлевија, са савршеном прецизношћу и поретком дакле док уочаваш све то и знаш за све то, како онда можеш схватити да потрес који наликује емотивном подрхтавању земаљске кугле²⁴, чиме она испољава своје незадовољство теретом духовне тескобе произашле из људских поступака, а посебно од носилаца веровања, и који је испуњен смрћу, јесте без намере и сврхе, а како је то објавио један безбожник, мислећи да се ради о пукој случајности, те тиме починивши срамотну грешку и гнусно насилништво?!

Јер, он је на тај начин све губитке жртава, од имовине до живота, претворио у узалудни губитак, бацивши их тако у стање болног незнања.

А, у ствари, таква дешавања трајно штите имовину верника и претварају је, по заповеди Мудрог и Милостивог, у њихово добротворство. Она представљају искупљење за грехе верника због порицања благодати.

А доћи ће и тај дан кад ће потчињено лице Земље угледати украсе које на њеној површини прави људски род, испреплетане ширком²⁵, ружним и

²⁴ Поменуто дело је написано поводом потреса који се десио у Измиру.

²⁵ Ширк – приписивање Аллаху друга, многобоштво.

незахвалним. Земља ће тад своје лице, по заповеди Створитеља, стрести страховитим потресима те ће га очистити. Носиоце ширка, по Аллаховој заповеди, у Пакао ће отрести, а онима који су захвални рећи ће: 'Изволите, уђите у Рај.'

САДРЖАЈ

РЕЧ ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

ПРВА ТЕМА 6

Веровање у Бога садржи на хиљаде лепота, а ми ћемо овде изнети само пет.

ДРУГА ТЕМА 26

Ову тему сачињава пет знакова који се односе на узроке људске среће и несреће

ПИСМО ДВАДЕСЕТО 56

Свака појединачна изјава из овог дивног говора у потврду Једноће Бога пружа радосни наговештај и подстиче топлу наду. У сваком том наговештају налази се лек и мелем. А у сваком леку садржани су духовна сласт и расположење.

ЗАВРШНИЦА 75

“А живот на овом свету само је варљива наслада.” (3: 185)

